

PUO

**KA LETONA OFISING EA TONAKHOLO,
MOHLOMPHEHI DR MOTLOHELOA PHOOKO**

**PULONG EA MOLAO EA 'MOKA OA SELEMO OA
SELEKANE LITABENG
TSA HIV LE AIDS**

**MASERU SUN HOTEL
20 MOTŠEANONG 2010**

- **MOTLOTLEHI HLOOHO EA NAHA**
- **MOHLOMPHEHI TONA-KHOLO**
- **BAHLOMPHEHI BAEMELI BA LINAHA LE MEKHATLO EA MACHABA BA TENG KOANO**
- **BAHLOMPHEHI BABUSI BA LITEREKE**
- **BANGOLI BA MAKHOTLA A LITEREKE**
- **BAHLANKA BA BAHOLO BA 'MUSO, BAEMELI BA LIKHOEBO LE MEKHATLO E IKEMETSENG BA TENG KOANO**
- **LITHO TSA LITSI TSA LIPHATLALATSO TSA LITABA**
- **BO 'M'E LE BO NTATE**

Ke tlotla e kholo ho nna hore ebe ke memetsoe ho tla bula ka molao 'moka ona oa selemo oa HIV le AIDS, e leng 'moka o tšoaroang hang ka selemo 'me ona e le oa ho qetela selemong sa lichelete sa 2009/2010. Re kopane mona re le mafapha ohle a nkang karolo litabeng tsa HIV le AIDS ho tla tšohla khatelo-pele tšebetsong ena ea toantšo ea HIV le AIDS. Lea tseba re ntse re ena le likopano tsa mofuta ona hang kamor'a khoeli tse tharo. Empa ona oa kajeno 'moka ona o tlil'o re fa monyetla oa ho hetla

morao, re lekole tšebetso ea rona ea selemo kaofela, re shebe meralo eo re ileng ra itlamela ho sebetsa ka eona, re lekole tema eo re e khathileng re be re lekole likhaello tsa rona tšebetsong le mabaka a sitisitseng katleho e tsoileng matsoho.

MOTSAMAISI OA LIPUISANO

Re se re batla re tloetse ho hopotsana kamoo HIV le AIDS li behileng maphelo a rona kotsing kateng; kamoo re balelloang holimo-limo ho linaha tse nang le tšoaetso e ngata. Bonnete ke hore ho pheta lifela hona ha rona, le liphuputso tseo re li entseng ho re ruisitse tsebo e pharalletseng ka lefu lena le soto. Haholo re tseba hore na se re bakeng tšoaetso e kana-kana ke sefe. Taba ke hore, ha feela re ntse re itsoella pele ka 'our multiple & concurrent sexual partners', re ntse re le monyebe ho sebelisa li-condom, bofutsana le tlhoko li ntse li re aphetse, 'me re ntse re sekisetsa bo 'M'e le banana, rea tseba re sa le bothateng ba ho laola tšoaetso ena e phahameng. Se re khothatsang ke hore tsebo ea lintlha tsena le tse ling e re fa monyetla oa ho chorisa litsela le maoa a katamelo ho loantša tšoaetso ea lefu lena.

'Moka oa kajeno, oo e leng sehlohlolo sa likopano tsa mofuta ona tseo re seng re li tšoara khafetsa joale, o re fa monyetla oa ho

itekola, e mong le e mong sekhutloaneng sa hae sa tšebetso, hore na re ntse re etsa eng, na re etsa phetoho. Ke boitekolo bona bo re supisang moo re leng matla le moo re fokolang teng. Ke ne ke eme kapele ho lona bahlomphehi, 'mokeng o kang ona, ke le tlalehela hore sechaba se re ha se bone maputulo a NAC ka har'a sona, NAC ha e eo metseng mane moo se bolaoang ke lefu lena. Empa kajeno litlaleho li re NAC e teng sechabeng, likomiti lit eng literekeng le metseng. Ke 'mokeng ona moo joale re ka lekolang tšebetso ea boteng ba NAC sechabeng hore na ke ba mofuta ofe, bo tlisa phetoho efe maphelong a sona, likhaello ke life.

BO M'E LE BO NTATE

Kajeno lena re tseba seo re se etsang toantšong ea lefu lena, 'me ke pheta hore e mong le e mong sekhutloaneng sa hae a itekole. Litsebong tsena re tataisoa ke 'The National Instruments' tse kang 'The National HIV and AIDS Policy, the revised National Strategic Plan; The National Monitoring and Evaluation tools, etc. Re tseba hore na se lebeletsoeng ho rona malebana le tsamaiso le kaloso, 'management and coordination', ke sefe. Na ha re shebane le thibelo ea tšoaetso re etsa eng, 'me re bona tlhase ea

khatelo-pele meralong e kang ea PMTCT, KYs, empa he, re fokola kae? Re lokela ho etsa eng hore re atlehe haholo?

Rea khothala ho bona hore bakuli ba bangata ba fumana meriana le tlhokomelo mafung a ba tšoereng, 'me joale rea bona hore sek'hahla sa ho shoa se theohile ho latela liphuputso. Empa 'prevalence of HIV and AIDS' kahare ho rona e ntse e le holimo.

Re hopoleng, bo 'm'e le bo ntate hore re ipehetse mekolokotoane re le naha, ea ho kala katleho ea rona, eona ke 'Universal access' eo re itseng ka 2010 re tla be re e fihletse. Re hokae le eona 'Universal Access' haele moo re le selemong sa 2010? Oa bobeli mokolokotoane ke MDGs tseo re itseng ka 2015 re be re li fihletse. Na re tla li fihlela? Hona methating efe?

MOTSAMAISI OA LIPUISANO

Ke supa lintlha tsena e le ho netefatsa hore re 'mokeng oa bohlokoa haholo. Re lokela ho itekola ka hloko, re ipehe sekaleng. 'This multisectoral forum is about us, the implementers. Each one of us will stand up to be counted, so to say'.

MOTSAMAISI OA LIPUISANO

Ke ka khokahanyo e nepahetseng ea mesebetsi ea rona bohle re ka tsebang ho bona tema ea tseo re ntseng re li etsa. Re le bafani ba litšebeletso, re ke re ikopanyeng ka mekhahlelo ea rona e fapaneng, ho tsebahale hore na mang o ntse a etsa eng. Ha feela re ntse re etsa tšebetso feela li qalikane e le likatleho tse nyane tse arohaneng, re ke ke ra fihlela katleho e hlokahalang hore re tlise sekahla sa tšoaetso tlas'a taolo.

Ke se ke bontšitse hore phetolo ea boitšoarō e ka sehlohlolong ho fokotsa sekahla sa tšoaetsano ea lefu lena. Ke nako joale hore bohle re kenye letsoho 'me re fetole maoa. Ho ea hlaka bo 'm'e le bo ntate hore mosebetsi o mongata o lokelang ho etsoa. Ha re tateng.

BO 'M'E LE BO NTATE

Phephetso e bonahalang e ntse e le teng ke ea ho sebelisa lichelete tseo re li abetsoeng ho anetsa litšebeletso tsa HIV le AIDS. Ke qholotso ho rona hore re ke re hlahlobe hore na bothata bo hokae, etsoe bafani ruri ba tla tlohela ho re fa lethonyana leo ba ntseng ba re qhetsolela lona ha feela le sa sebetse empa HIV le AIDS tsona li ntse li qeta sechaba. Re se re ipiletsa ho bafani ho re ba 'ne ba be mohau, 'me re lebohela litlatsetso tseo re

ntseng re li etsetsoa, e se eka ba ka nna ba tsoela-pele ho thusa naha ena. Ho hlakile hore re hloka lichelete tse ngata 'me re ntse re lokela ho tsoa letšolo ho tlatsetsa hoo re nang le hona.

Ha re beng ntsoe-leng, re iketse khokanyana-phiri ho loantša kholumo-lumo ena ea HIV le AIDS, 'me 'moho re tla e hlola. Ntumelleng ka mantsoe ana a makhutšoane ho phatlalatsa 'moka ona oa kajeno oa HIV le AIDS o butsoe ka molao.

KHOTSO!!! PULA!!! NALA!!!